

Het Begin: een dorpsvertelling – J.J. Cremer

Gedateerd 28 juni 1859.

1e druk in: Aurora: jaarboekjen voor 1860 uitgegeven door S.J. van den Bergh. Haarlem: A.C. Kruseman, 1860. p. 3-56. Bijgevoegd: Aan den redacteur van den Aurora door J.J. Cremer, p. 1-2.

2e druk in: Proza en poezij van Nederlandsche auteurs: met staalgravuren (Aurora bundel). Haarlem: A.C. Kruseman, 1861. p. 3-56.

3e druk in: Stad en dorp: vertellingen. Arnhem: D. A. Thieme, 1864. p. 1-53. Guldens editie no. 44.

4e druk in: Kees Springer. Arme Samuel en andere vertellingen. Leiden: P. van Santen, 1877. p. 183-212. Romantische werken, deel 2.

5e druk in: Novellen en vertellingen: een winternacht ...[et al]. Leiden: A.W. Sijthoff, [1888]. 6e druk. deel 1. p. 172-199. Vijftig-cents-editie, no. 19.

6e druk in: Novellen en vertellingen: een winternacht ...[et al]. Leiden: A.W. Sijthoff, [1888]. 7e druk. deel 1. p. 172-199. Bibliotheek van Nederlandsche schrijvers.

7e druk in: Novellen en vertellingen: een winternacht ...[et al]. Leiden: A.W. Sijthoff, [1888]. 7e druk. deel 1. p. 172-199. Romantische werken, dl. 9.

8e druk in: Novellen en vertellingen: een winternacht ...[et al] Leiden: A.W. Sijthoff, [ca. 1895]. 7e druk. dl. 1. p. 172-199. Bibliotheek van Nederlandsche schrijvers.

9e druk in: Novellen en vertellingen: een winternacht ...[et al] Leiden: A.W. Sijthoff's uitg.-mij, [ca. 1908]. 7e druk. dl. 1. p. 172-199. Bibliotheek van Nederlandsche schrijvers.

10e druk in: Novellen en vertellingen: een winternacht [... et. al.]. Leiden: A.W. Sijthoff's uitg.-mij, [1917]. 7e druk. dl. 1. p. 172-199. Romantische werken. Blauwe serie.

11e druk in: Novellen en vertellingen: een winternacht [... et. al.]. Leiden: A.W. Sijthoff's uitg.-mij., [1917]. 7e druk. dl. 1. p. 172-199. Romantische werken. Rode serie.

12e druk in: Novellen en vertellingen: een winternacht [... et. al.]. Leiden: A.W. Sijthoff's uitg.-mij., [ca. 1925]. 8e druk. dl. 1. p. 172-199. Romantische werken. Rode serie.

Vertaling in het Duits:

Der Anfang in: Geschichten aus Dorf und Stadt: nach den Hollandischen des J.J. Cremer und G. Keller: übersetzt von E.G. Munster: Aschendorff Verlagshandlung, 1877. p. 229-273.

Voorwoord Aurora 1860:

“Neen, lieve deugd! geen rijmpje in den over-Betuwschen tongval.”
(En ik had nog wel gehoord dat het “zoo mooi” was!)

**Gij zoudt en moest een verhaal hebben: een Novelle; een... Dorps-
vertelling, b. v. zoo als HET KINDE in den jaargang van 1857.**

En — schrijf nu eens *dito's*.

1

Het lees kabinet, bibliographisch album, 1860:

Het Begin, eene Dorpsvertelling, door J. J. Cremer, wiens portret tegenover den titel gevonden wordt, is een zeer somber gekleurd tafereel...” — „Hoho! ga nu niet dadelijk aan 't vitten! Mijne aantekening luidt geheel anders. Luis-ter maar eens even! Dit verhaal getuigt er weder van, welk een meester Cremer is in het genre, dat hij bij voorkeur beoefent. Er ligt een dichterlijke gloed over zijn verhaal,

10

AURORA.

en toch zijn het zulke eenvoudige en zulke natuurlijke echt menschelijke mensen, waarmede hij ons in kennis brengt. Welk eene waarheid in dien schijnheiligen molenaar, zoowel als in de goede vrouw Steintje, in haar braven zoon Wouter, en in de lieve Driekje, in den ongelukkigen krankzinnige zelfs, wiens sterfbed zoo roerend beschreven wordt!” — „Nu ja, daar heb ik niets tegen; maar gij zult mij toch wel toestemmen, dat het geheel vrij somber is.” — „Heel vrolijk is de inhoud zeker niet; maar als gij er nu anders geene aanmerking op hebt, zou ik daarvan maar zwijgen, vooral omdat alles toch nog al goed afloopt, en de ontknooping zeer bevredigend is.” — „Behalve dat die bekeering van den molenaar mij wat apocrief voorkomt,” zei neef Koos, die in den regel niet gemakkelijk te voldoen is, en er zich nu bepaald toe gezet scheen te hebben om aanmerkingen te maken. „Die bekeering grijpt wat al te plotseling plaats, en is niet genoeg gemotiveerd.” — „Niet genoeg gemotiveerd?” — „Nu ja, wat hij daar aan het sterfbed van zijn rampzaligen vader zag en hoorde, moest wel indruk op hem maken; maar om op zulk een oogenblikkelijken indruk eene blijvende verandering ten goede te bouwen, is altoos iets zeer gewaagds.” — „*Miskende trouwe*, door S. J. van den Bergh,

De tijdspegel, deel 1, 1860:

doen aan het talent van den heer Cremer, des te grooter vrijmoedigheid ook gevoelen wij een gedeelte van zijn werk onbewimpeld af te keuren. Onze blaam treft natuurlijk het daareven uitgeschreven versje niet. Dit bleek reeds uit de ingenomenheid waarmede wij het aanhaalden. Evenmin treft zij de novelle, getiteld: *Het Begin* in den *Aurora*. Novelle en gedichtje, wij laten ze in hun geheel en in hunne waarde. Zij treft uitsluitend de smakelooze bladzijde in laatstgenoemd jaarboekje, aan wier hoofd wij lezen: *Aan den Redacteur van de Aurora*. Deze open brief aan den heer S. J. van den Bergh, dat is te zeggen aan het Nederlandsche publiek, deze brief, wij herhalen het, is een toonbeeld van smakeloosheid:

Mijnheer de Redacteur!

Uw vriendelijk en vereerend aanbod tot het geven van mijn portret in uw jaarboekje, was tevens zoo dringend, dat ik er eindelijk toe besluiten moest.

De vereischten om tot zulk een besluit te komen acht ik te zijn, behalve het aanzoek zelve:

ten eerste, belangstellende ouders;

ten tweede, een ander ik;

en ten derde, nog een dametje, — zij behoeft zoo heel groot niet te wezen — noem ze maar: tijdigheid.

Er bestaan immers ook van u portretten in 't groot en in 't klein...? Welnu, dan kent gij de juffer.

Hoe 't zij, mijn vrouw was regt tevreden toen ik *ja* had gezegd; maar — 't hinkende paard kwam voor mij achteraan: daar moest een verhaal bij wezen.

„Neen, lieve deugd! geen rijmpje in den Overbetuwschen tongval.” (En ik had nog wel gehoord dat het „zoo mooi” was !)

Gij zoudt en moest een verhaal hebben: een novelle, een dorpsvertelling, b. v. zooals *Het Einde* in den jaargang van 1857.

En — schrijf nu eens *dito's*.

Ik had sombere visioenen:

Een mand vol scheurpapier, beklad met een mislukte *dito*.

Een tot stand gekomen *dito* (zelfs voor den besten zetter) *onleesbaar*.

Mijn conterfeitsel, straks zoo keurig gegraveerd, met vermiljoen en karmijn overklad.

Maar ik meld u al mijn visioenen niet; 't zou iets van een antieke inleiding voor een nuts-verhandeling gaan krijgen.

Op 't oogenblik dat ik u deze schrijf, heb ik geen sombere voorstellingen meer; er is mij een pak van het hart; wat ge eischt ligt gereed op mijn tafel.

„Is 't mooi ... of...?”

Hoor eens, mijn waarde redacteur, gij weet wel dat ik nooit kritiek wil schrijven: *l'art lui-même est assez difficile!*

Intusschen hoop ik dat mijn eenvoudige vertelling met eenig genoegen zal gelezen worden.

Gij vraagt mij den titel. *Het Einde* hebt gij gehad, ziehier *Het begin*, en, *hoe* men ook oordeelt: die beiden, zij leveren, met den *Strijd* in het midden, een zuiver geheel.

Deze brief is onaangenaam voor den heer Van den Bergh. Of moet deze dichter hier niet lezen op de eerste bladzijde de beste van zijn eigen jaarboekje, dat hij zich, evenals de heer Cremer, uit ijdelheid en meer dan eens heeft laten portretteren? Eens voor al, men zegt zulke dingen niet; het is reeds erg genoeg dat sommigen ze doen. Doch veel onaangenamer nog is deze brief voor het Nederlandsche publiek. Dit wordt hier genoodzaakt kennis te nemen van allerlei huiselijke omstandigheden, vreemd aan de litteratuur: dat de heer Cremer het voorrecht heeft belangstellende ouders te bezitten, dat mevrouw Cremer zwak genoeg is geweest hare ingenomenheid te betuigen met de vervaardiging van het portret haars echtgenoots, dat deze slechts half tevreden is geweest met die hulde, dat hij een ongenoemd versje van hemzelve openlijk heeft hooren prijzen, dat hij in weerwil van dien lof bereid is geweest dat rijmpje achter te houden en eene novelle in de plaats te geven, dat hij om deze novelle allerlei angsten heeft uitgestaan, dat hij zich voorgenomen heeft

nooit kritiek te schrijven, dat hij daarom onbekwaam is vooruit aan den heer Van den Bergh te zeggen of zijne novelle mooi is of niet, dat hij intusschen hoopt — enz. enz.. Gij noemt ons onbescheiden, ons die deze bijzonderheden stuk voor stuk opnoemen? En toch — wij schreven slechts na wat de heer Cremer ons heeft voorgeschreven. Neen, mijne heeren dichters en auteurs, wij verkiezen niet dat gij ons met uwe personaliteiten aan boord zult komen; wij eischen dat gij een weinig meer hoogachting voor ons betoont; wat wij u bidden mogen: *pas tant de familiarité pour si peu de connaissance!* Dat een talentvol Nederlandsch auteur in staat is zulk een brief te laten drukken, dat de redacteur van een Nederlandsch jaarboekje niet weigert dien te plaatsen, dat het Nederlandsch publiek zich zonder morren zulke dingen laat aanleunen, dat men te onzent een gevierd schrijver kan zijn, ook al verwaarloosd men de eischen van den goeden toon en den goeden smaak — dit bewijst dat het letterkundig bewustzijn onzer landgenooten nog steeds op 'een niet zeer hoogen trap van ontwikkeling staat.

Algemeines Bucher lexicon, 1881:

— auf Dorf und Stadt. Nach dem Holländ. von G. G. S. (316 S.) Münster 877, Nechendorff'sche Buchh. 1 |

Inhalt:
Eine Winternacht von J. J. Cremer. — Aus unfern Tagen von Gerb. Keller. — Forst und Fels von Gerb. Keller. — Ein Tag in der Reisden von J. J. Cremer. — Der Anfang von J. J. Cremer. — Der Betweter Betiet von J. J. Cremer.

2025: een introductie in de dorpsvertelling Het begin:

Reacties in de pers:

De reacties in de pers waren wisselend van toon. Het leeskabinet was zeer lovend. De tijdspiegel had geen goed woord over voor de vertelling.

Het *Reijs*, een Dorpsvertelling, door J. J. Cremer, vormt een legitieme den titel geraden wordt, is een voorbeter gekleurd tuftel, — „Hoho! ga nu niet dadelijk aan 't viltel! Mijne aantekening luidt geheel anders. Luister maar eens even! Dit verhaal getuigt er weder van, welk een meester Cremer is in het genre, dat hij bij voorkeur beoefent. Re ligt een dichterlijk gloed over zijn verhaal,

doen aan het talent van den heer Cremer, dat te groter vrijmoedigheid ook gevoelen wij een gedreite van zijn werk onbewijngeld af te keuren. Onze blaas treft natuurlijk het daaren uitgeschreven verje niet. Dit bleek reeds uit de ingesamenheid waarmede wij het aanhaalden. Evenmin treft zij de novelle, getiteld: *Het Reijs* in den *Jaarboekje*. Novelle en gedichte, wij laten ze in hun geheel en in hun waarde. Zij treft uitsluitend de smakelooze bladzijde in latijnsche taal, *Jaarboekje*, aan wier hoofd wij lezen: *Den den Redacteur van de Jaarboekje*. Deze open brief aan den heer S. J. van den Bergh, dat is te zeggen aan het Nederlandsche publiek, deze brief, wij herhalen het, is een teekende van smakeloosheid!

www.jacobcremer.nl

Laatst bijgewerkt: 20 september 2025.